

De invloed van ouders op het financieel gedrag van kinderen

De omgang met geld door jongeren staat centraal in een onderzoek onder bijna vierduizend scholieren, dat beoogt te traceren welke factoren van invloed zijn op het financieel inzicht en gedrag en hoe dit inzicht en gedrag zich in deze periode van tien jaar ontwikkelen. De studie geeft tevens aangrijpingspunten om risicogroepen op te sporen en is ook bedoeld om handvatten aan te reiken voor beleid om het gedrag van adolescenten te beïnvloeden.

De scholieren zijn voorjaar 2008 ondervraagd over hun financiële kennis, vaardigheden en gedrag. In een parallel onderzoek onder 751 koppels is meer in detail gekeken naar overeenkomsten en verschillen in gedrag van kinderen in de leeftijd van acht tot achttien jaar en hun ouders. Vier aspecten van het financiële gedrag werden nagegaan om vast te stellen welke invloed ouders, leeftijdgenoten en reclame hebben: Is een kind sterk gericht op consumeren of meer op sparen? Is er sprake van voortekenen van problematisch financieel gedrag, dat wil zeggen koopt een kind vaak zonder erbij na te denken, gaat het anders om met geld dan ouders willen, krijgt de kritiek van ouders op het uitgavenpatroon? Heeft het kind schulden? Speelt het om geld?

Ieder van deze vier aspecten is in een logistische regressieanalyse gerelateerd aan een reeks andere, uit dezelfde enquêtes afkomstige waarnemingen over achtereenvolgens financieel inzicht en financieel gedrag van ouders, achtergrondkenmerken van ouders, zoals inkomen, opleiding, etniciteit en woonomgeving, opvoedingsstijl van ouders, gemeten met vragen als 'mag een kind zelf beslissen hoe geld wordt besteed', 'krijgt het extra geld wanneer het daarom vraagt', 'vindt een kind dat de ouders hem of haar de waarde van geld voldoende hebben bijgebracht' en de mate van beïnvloedbaarheid van het kind door leeftijdgenoten en reclame. Beïnvloedbaarheid is daarbij vastgesteld met stellingen over aankopen, zoals 'ik koop iets omdat klasgenoten het al hebben', 'om erbij te horen moet ik wel geld aan mooie spullen uitgeven' en 'ik wil vaak dingen hebben die ik op de reclame zie'.

In tabel 1 zijn de resultaten samengevat van vier regressiemodellen, die stapsgewijs zijn opgebouwd. Het eerste model bevat alleen

de indicatoren van financieel inzicht en gedrag van ouders. In het tweede model zijn daaraan achtergrondkenmerken toegevoegd. In het derde model ook de waarnemingen van de opvoedingstijl van ouders. Het meest omvattende model bevat ook de indicatoren van de invloed van leeftijdgenoten en reclame. Uit het eerste model blijkt dat indicatoren van financieel inzicht en gedrag van ouders alleen een significante voorspeller zijn van schulden bij kinderen: een gebrekkig inzicht en een zwak financieel beheer van de ouders gaan vaker gepaard met kinderen die schulden hebben. Achtergrondkenmerken zijn voor twee aspecten van betekenis: is het kind meer op uitgeven dan op sparen gericht en speelt het wel of niet om geld. Zo zijn kinderen in grootstedelijke gebieden duidelijk meer op uitgeven georiënteerd en zijn onder jongeren die om geld spelen allochtone kinderen oververtegenwoordigd. Met de opname van de opvoedingsstijl in het derde model neemt de verklaaringskracht voor twee van de vier aspecten van het financieel gedrag significant toe: een grotere mate van vrijgevigheid van ouders, een indicator van opvoedingsstijl, hangt bijvoorbeeld vaak samen met het hebben van schulden en met een grotere gerichtheid van kinderen op het uitgeven van geld. Uit het vierde model ten slotte blijkt dat er voor alle vier aspecten van financieel gedrag van kinderen een relatie wordt gevonden met de mate van beïnvloedbaarheid door leeftijdgenoten en reclame. De kans dat een kind schulden maakt, minder spaart, vaker om geld speelt en voortekenen van problematisch financieel gedrag vertoont is duidelijk groter, wanneer het kind meer onder invloed staat van leeftijdgenoten of van reclame.

Het al dan niet hebben van schulden wordt met deze vier modellen het beste verklaard, waarbij de effecten van leeftijdgenoten en van reclame ongeveer even groot zijn. De voortekenen van financieel problematisch gedrag zijn, gezien de twaalf procent verklaarde variantie, het lastigste te voorspellen. Dit aspect is alleen significant gerelateerd aan de invloed van leeftijdgenoten en reclame, maar niet aan financieel inzicht of gedrag en de opvoedingsstijl van ouders.

De vier modellen leiden tot de conclusie dat het mechanisme 'zo ouder, zo kind' niet altijd in dezelfde mate opgeld doet, wanneer naar verschillende aspecten van financieel gedrag van kinderen wordt gekeken. Wel werd steeds een significant effect van leeftijdgenoten aangetroffen. Vooral bij het maken van schulden en het gericht zijn op uitgeven van geld is het de combinatie van opvoedingsstijl van ouders en effecten van leeftijdgenoten en reclame die een aanzienlijk deel van de variatie tussen jongeren verklaart. Het zijn vooral dit type samenhangen die van betekenis zijn voor de slagingskansen van toekomstig beleid dat beoogt het gedrag van jongeren in financiële kwesties te beïnvloeden.

LITERATUUR

Claassen, A., H. Katteler en J. Polman (2008) *Overeenkomst in financieel gedrag van kind en ouders*. Den Haag: Centiq.

JEROEN WINKELS, HERMAN KATELER EN ADRIE CLAASSEN

Directeur en senior onderzoekers bij het Instituut voor toegepaste sociale wetenschappen van de Radboud Universiteit Nijmegen

Tabel 1

Voorspellers van financieel gedrag van kinderen (percentage verklaarde variantie).

	Wel-geen schulden hebben n=230	Gericht op uitgeven of op sparen n=334	Wel-niet spelen om geld n=230	Wel-geen voortekenen problematisch gedrag n=344
Financieel inzicht en gedrag ouders	12*	6	7	5
Achtergrondkenmerken ouders	14	10*	16*	6
Opvoedingsstijl ouders	22**	15**	17	9
Beïnvloedbaarheid leeftijdgenoten, reclame	32**	22**	24**	12**

* kans < 5%; ** kans < 1%

Bron: Claassen et al. (2008) **SINDS 1916**